

RADIONICA WEB KAO RADNO OKRUŽENJE

Priredila:
Sofija Konjević

Izvještaj

U okviru radionice prikazane su četiri prezentacije.

Ivana Pažur prikazala je bazu elektroničkih časopisa EJOL (Prilog 1) koja nastoji okupiti na jednom mjestu što veći broj elektroničkih časopisa, osobito onih koji su besplatno dostupni svim korisnicima. Funkcioniranje baze zasniva se na kooperativnom unosu podataka knjižnica sudionica u projektu. Sudionici radionice izrazili su želju da se o mogućnostima uključivanja u projekt obavijesti što veći broj knjižnica.

Koraljka Vlajo i Zoran Svrtan (Prilog 2) predstavili su nove mrežne stranice Muzeja za umjetnost i obrt koji je prepoznao značaj predstavljanja svojih usluga i djelatnosti na webu. Osim osnovnih informacija o Muzeju, ponuđene su i informacije o izložbama i događanjima, a posjetitelji mrežnih stranica mogu slati virtualne razglednice.

Lea Lazzarich (Prilog 3) prikazala je projekt digitalizacije kataloga na listićima zbirke *Biblioteca civica* Sveučilišne knjižnice u Rijeci. Digitalizirani listići kataloga iz 19. stoljeća dostupni su i pretraživi na mrežnim stranicama Knjižnice. Digitalizacija se pokazala financijski i vremenski povoljnijom od retrospektivne katalogizacije, a stavljanjem kataloga na mrežne stranice povećalo se korištenje same zbirke.

Jelica Leščić (Prilog 4) prikazala je promjene u skupini 2 UDK-a Religija i teologija, njihovu implementaciju u normativnu bazu HAZU-a, proces reklasifikacije postojećih zapisa i njihovo usklađivanje. Okupljeni knjižničari uputili su zamolbu Komisiji za klasifikaciju i predmetno označivanje Hrvatskoga knjižničarskog društva da ih se redovitije informira o izmjenama u UDK-u, kao i da se ispita mogućnost pretplate na online inačicu UDK-a za hrvatske knjižnice.

Zaključak

Radionica je trebala dati prikaz primjene weba u svakodnevnoj praksi knjižnica, muzeja i arhiva. Sudionici su izrazili želju o boljoj informiranosti o pojedinim projektima.

Tematski različite prezentacije pokazale su da se web-okruženje može u praksi koristiti u različite svrhe u različitim ustanovama, a u cilju unapređenja usluga.

WORKSHOP

WEB AS A WORKING ENVIRONMENT

Prepared by:
Sofija Konjević

Report

At the workshop entitled "Web as a working environment" the participants have been informed on the subject by four presentations.

Ivana Pažur gave a presentation of the electronic journals database EJOL (Electronic Journals Online Library) which collects electronic journals dispersed on the web, particularly those with a free access to all users (Appendix 1). Libraries involved in the project will administrate database co-operatively. Workshop participants showed great interest to be informed on the possibilities of joining the project.

Koraljka Vlajo and Zoran Svrtan presented the new web pages of Zagreb Museum of Arts and Crafts (Appendix 2). The museum recognised the importance of being present on the web. Beside the general information on the museum, these new pages offer information about exhibitions and events hosted at the museum, while visitors are given an opportunity to send virtual postcards from the museum.

Lea Lazzarich presented the project of digitalization of Rijeka University's old catalogue entitled *Biblioteca civica*. Thus the 19th century catalogue cards have been digitalized and all records are now available on library web pages (Appendix 3). Digitalization proved cost-effective and time-saving in comparison with the retrospective conversion of the catalogue. Easier access to the catalogue via web pages further increased the use of the collection.

Jelica Leščić gave a presentation of the changes in Universal Decimal Classification (UDC) of group 2 *Religion and Theology* and the implementation of those changes into Croatian Academy of Sciences and Arts authority database, reclassification of the existing records and their synchronization (Appendix 4). The participants of this workshop, mainly librarians, addressed their request to be more frequently informed on the changes in classification by the high authority of Croatian Library Association's Committee on Classification and Subject Indexing along with their request for information about subscription to the online version of the UDC classification for Croatian libraries.

Conclusion

The aim of this workshop was to present possible usage of web environment in everyday practice of libraries, museums and archives. Participants expressed their wish to be better informed about certain projects.

The four thematically different presentations of the use of the web-environment have shown the multitude of usage possibilities in various institutions and with a whole range of purposes, all with the aim to provide better service for their users.

PRILOG 1

EJOL - ELECTRONIC JOURNALS ONLINE LIBRARY

Ivana Pažur, Sofija Konjević
Knjižnica Instituta "Ruđer Bošković", Zagreb

Iako je ideja o izgradnji baze elektroničkih časopisa nastala već 1997., zbog nedostatnih finansijskih sredstava uspjela se realizirati tek početkom 2002. kroz *EJOL - Electronic Journals Online Library*, kao jedan od projekata primjene informacijske tehnologije Ministarstva znanosti i tehnologije.

Cilj je projekta izgradnja baze koja će osigurati korisnicima pristup brojnim elektroničkim znanstvenim časopisima preko jedinstvena web-sučelja.

Osim znanstvenih elektroničkih časopisa, baza okuplja preprint archive koji su značajan izvor besplatnih znanstvenih informacija, te hrvatski tisak. Poseban značaj dan je domaćim znanstvenim časopisima koji su uglavnom nepoznati međunarodnoj znanstvenoj zajednici i ne nalaze se u drugim sličnim bazama.

Razina dostupnosti cjelovitog teksta pojedinog časopisa naznačena je grafičkim simbolom, a može se označiti i tekuća tiskana pretpлата određene knjižnice. Zamišljena je implementacija baze na razini Hrvatske u smislu uključivanja knjižnica koje će imati vlastito sučelje kao i mogućnost administriranja svoje elektroničke i tiskane pretplate na časopise. Na taj način korisnici vide kojim časopisima mogu pristupiti na razini matične ustanove.

Pregledavanje časopisa moguće je prema znanstvenom području. Podjela na znanstvena područja bazira se na UDK-u. Pretraživati se može prema naslovu, izdavaču, ISSN-u, ključnim riječima na hrvatskom i engleskom jeziku i kratici naslova. Također postoji mogućnost pregledavanja prema citiranosti u sekundarnim publikacijama, a posebno su naznačeni časopisi koji imaju međunarodnu recenziju. Osiguran je i izravan pristup na najnoviji broj časopisa i upute autorima.

Prikupljanjem elektroničkih časopisa u bazi znanstvenici na jednom mjestu mogu pronaći i koristiti cjelovit tekst radova velikog broja besplatno dostupnih časopisa koji su zbog raspršenosti nepoznati većem broju korisnika.

EJOL je baza dostupna svim članovima hrvatske istraživačke i akademske zajednice kao i široj javnosti, a podržana je standardom UNIMARC.

PRILOG 2

MREŽNE STRANICE MUZEJA ZA UMJETNOST I OBRT

Koraljka Vlajo, Zoran Svrtan
Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb

Usponi i padovi

U svijetu sve bržih komunikacija, velikog protoka informacija i manjka slobodnog vremena u Muzeju za umjetnost i obrt rano je uočena potreba za novim načinom približavanja korisnicima. Odlučili smo iskoristiti neke mogućnosti koje pruža internet i njegov *www* servis.

Prve eksperimentalne mrežne stranice Muzeja bile su postavljene na javnom poslužitelju SRCA tijekom 1996. godine. Stranice su bile strukturirane prema sljedećim rubrikama - o muzeju, o zbirkama, o djelatnicima, o izložbama itd., ali nisu bili upisani svi podaci.

Budući da je već u toj eksperimentalnoj fazi uočeno nekoliko ključnih problema (vrijeme potrebno za izradu dopuna i promjena sadržaja, stvaranje sadržaja, praćenje brzo mijenjajućih tehnologija itd.), te su stranice ubrzo uklonjene s weba.

Krajem 1996. godine započeli smo suradnju s tvrtkom Art Plus, te realizirali prvi prikaz neke naše izložbe na webu. Osim prikaza 58 djela izloženih na izložbi *Lions Grand Prix '96* za slikarstvo, održanoj u MUO-u od 3. do 29. prosinca 1996., organizirali smo i malu nagradnu igru. Posjetitelji virtualne izložbe mogli su, kao i posjetitelji stvarne izložbe u zgradi Muzeja, glasati za sliku koja im se najviše sviđa. Posjetitelji realne izložbe ispunjavali su glasački listić i ubacivali ga u kutiju, dok su se glasovi dobiveni preko interneta tiskali i isto tako ubacivali u kutiju. Preko interneta su došla 182 glasa, dok se u Muzeju za glasanje odlučilo svega 105 posjetitelja.

Početkom 1997. na isti je način realizirana i izložba *Ivica Šiško - Rajski vrt*. Zanimljivo je napomenuti da su i ovom prigodom preko interneta došla 182 glasa.

Realizacija ovih dviju izložbi bila je tek uvod u prikazivanje potpunog kataloga kulturološkog projekta *Bidermajer u Hrvatskoj*, održanog u MUO-u od 29. travnja do 31. kolovoza 1997.

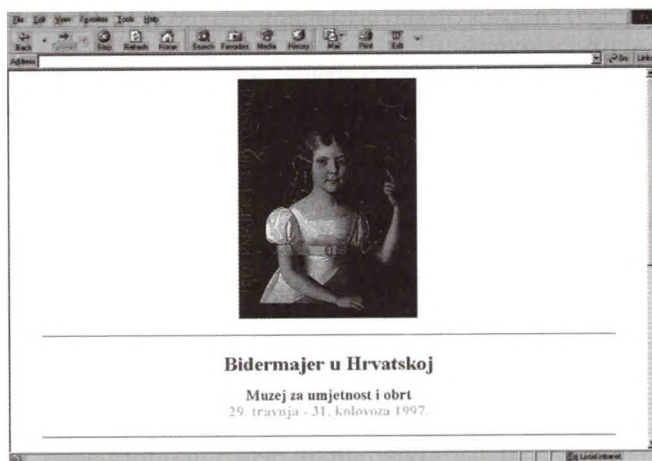
Tom se prigodom po prvi put krenulo u realizaciju pravih mrežnih stranica Muzeja. Zakupljen je prostor na poslužitelju tada jedinog *web-providera* - HT-a. Također, realizirana je i vlastita domena koja se i sada koristi, a izravno je povezana s Muzejom: *www.muoj.hr*

Na mrežnim stranicama se nalazilo više od 4.800 HTML dokumenata te više od 1.500 JPG fotografija. Svi tekstovi i sve kataloške jedinice stavljene su na web na tri jezika - na hrvatskom, njemačkom i engleskom - svaki predmet bio je predstavljen malom i velikom slikom.

Prema našim spoznajama, u tom trenutku nigdje na webu nije bilo prikaza neke izložbe ili nekog muzeja tolikog opsega.

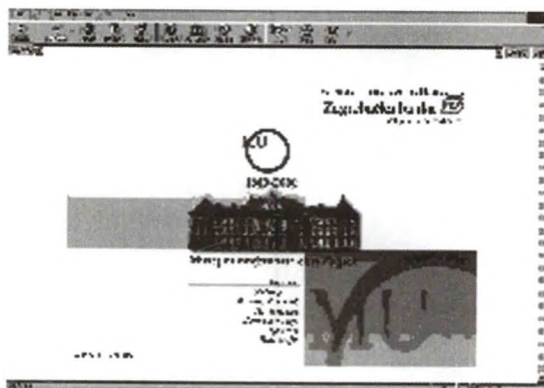

Tijekom 1998. godine MUO je sudjelovao u projektu *Hrvatski muzeji na internetu* koji je vodio MDC. U sklopu tog projekta izrađeni su CD i mrežne stranice na MDC-ovom poslužitelju s prikazom deset hrvatskih muzeja. U našem dijelu predstavljene su sve zbirke, knjižnica, restauratorski odjeli, povijest, opći podaci i podaci o aktivnostima Muzeja.

Nažalost, nakon uspješne realizacije prikaza kulturološkog projekta *Bidermajer u Hrvatskoj* i brojnih pozitivnih kritika, mrežne su stranice zapostavljene zbog već poznatih problema redovita kreiranja novih sadržaja i održavanja.

Godine 2000. Muzej za umjetnost i obrt organizirao je izložbu *Historicizam u Hrvatskoj*. Tom je prigodom odlučeno da se uz mrežne stranice izradi i CD-ROM. Prikazan je veći dio kataložnih jedinica, male i velike slike predmeta, te virtualna šetnja izložbenim prostorima. Projekt je realiziran, uz brojne suradnike, u produkciji tvrtke ALEM SISTEM iz Zagreba, korištenjem većeg broja novih tehnologija - VR, Macromedia, Quick Time.

Nakon tog projekta opet je došlo do zapostavljanja weba. Uz već prije navedene probleme obnavljanja sadržaja na stranicama, uočeni su i oni koji nastaju zbog korištenja naprednih (a samim tim i za web sporih) tehnologija, nedostatka koncepcije i, naravno, pitanje financiranja.

Tijekom 2002. godine odlučeno je pristupiti temeljitoj rekonstrukciji mrežnih stranica. Zapravo, radilo se po prvi put o definiranju točne koncepcije i svrhe naših stranica. Osnovni je cilj definiran u svjetlu stalnih promjena, aktualnosti i aktivnosti mrežnih stranica. U projektu je pretpostavljeno sudjelovanje gotovo svih djelatnika (kustosa i pedagoga) i muzejskih službi (dokumentacijske, informatičke, marketinške te službe za odnose s javnošću).

Uočena je potreba zapošljavanja stručnjaka specijalista za web-dizajn koji će moći aktivno svakodnevno raditi na dizajnu i redizajnu pojedinih dionica. Okrenuta je nova (mrežna) stranica.

Papir trpi sve, internet još i više!

Internet, kao i ostala informatička tehnologija, izaziva od početaka proturječne reakcije u javnosti. Dok se dio korisnika oduševljava mogućnostima interneta i slobodnog protoka informacija, oni drugi, razočarani, na sam spomen tri slova w odmahuju rukom.

U čemu je problem? Najveća prednost interneta - totalna demokratizacija informacija - ujedno je i njegova najveća slabost. Većina korisnika žali se na prisutnost velike količine "smeća" tj. neprovjerenih ili netočnih informacija, kao i na teškoće pri pronalaženju željenih podataka.

Međutim, kriviti internet tj. medij za nekvalitetnu informaciju isto je kao kriviti novinski papir zbog loše napisana članka. Internet, kao i papir, trpi sve. Dapače, internet trpi daleko više, jer na njemu mogu objavljivati svi, a ne samo novinari i stručnjaci.

Ključni je problem interneta pronalaženje prave informacije u kratkom roku. Rješenje ovog problema nije jednoznačno. Najprije se pretpostavlja postojanje same kvalitetne informacije. Zatim nam je potreban kvalitetan način da je pronađemo tj. kvalitetna tražilica (*search engine*). Potraga za informacijom uključuje i sposobnost

korisnika da koristi tražilicu (internetna pismenost). Naravno, čitavu jednadžbu upotpunjuje i brz protok informacija.

Muzej kao javna ustanova ponajprije može (mora?!) utjecati na prvi i osnovni čimbenik interneta tj. plasiranje kvalitetne informacije u eter.

Zašto na internet?

Očigledno, muzeji se moraju otvoriti javnosti - pridobiti novu publiku i naći nove načine financiranja. To, između ostalog, znači i riješiti se dinosauruskog imidža.

Prema podacima *GfK OMNIBUSA - Centra za istraživanje tržišta*, u veljači 2002. godine u Hrvatskoj je bilo oko šesto tisuća korisnika interneta, od kojih je 35 % u dobnoj skupini od 15 do 24 godine. Iz Zagreba je oko 30 % korisnika.¹ Dakle, internet nam otvara put do mlade publike. Zagrebački pak korisnici interneta ujedno su i naši potencijalni posjetitelji koji mogu brzo reagirati na informaciju o događanju u Muzeju. Dakako, ova dva podatka ujedno pred nas postavljaju i dva najvažnija zahtjeva - *zanimljivo* prezentiran i uvijek *aktualan* sadržaj. Osim toga, sadržaj, aktualnost i količina informacija na internetu ovise isključivo o nama. Nismo, kao u drugim medijima, ograničeni prostorom, novcem ili redakcijskim rokovima.

Količina prostora na raspolaganju te sustav poveznica tj. mogućnost povezivanja različitih sadržaja - fotografija, tekstova, filma, muzike – omogućuju stvaranje novih kontekstualnih veza unutar zbirke. Stalni postav stvarnog, fizičkog muzeja nemoguće je često mijenjati. Internet pruža mogućnost stvaranje novih koncepata, povezivanja predmeta i priča. Također, stalni postav ograničen je količinom prostora. Od sto tisuća predmeta u našem fundusu, izloženo ih je tek oko tri tisuće. Internet nema tih ograničenja i pruža dodatni prostor za prezentaciju fundusa.

Naše izložbe prosječno traju oko mjesec dana. Iza njih ostaju katalozi koji su dostupni tek u Muzeju. Internet može udahnuti nov život izložbama. U manjem opsegu, održane izložbe bit će dostupne široj javnosti na našim stranicama.

Prednosti Muzeja za umjetnost i obrt u WWW-okruženju

Autori mrežnih stranica često padaju u klopku stvarajući stranice koje su same sebi svrhom. Stoga su ključna pitanja: A zašto bi ljudi dolazili na naše stranice? Što je to što MUO može ponuditi korisnicima interneta, našim potencijalnim posjetiteljima?

MUO posjeduje neiscrpnu količinu osnovnog proizvoda kojim trguje internet - *informaciju*.

Sto tisuća predmeta - "fotogeničan" materijal koji ilustrira kulturu življenja u Hrvatskoj od gotike do danas, sadrži informacije koje mogu zainteresirati širu publiku. Potrebno ih je samo predstaviti na pravi način.

¹Kontinuirano praćenje promjena u pristupu i korištenju interneta u Hrvatskoj provodi GfK - Centar za istraživanje tržišta od 1. 1. 2001. (http://www.gfk.hr/istrazivanja/net_hrv.htm).

Upravo u predstavljanju takvih informacija leži snaga interneta. On pruža tehničke mogućnosti za povezivanje različitih cjelina, daje posjetiteljima mogućnost istraživanja - od općeg pregleda nad muzejskom građom do dubljeg istraživanja pojedinih cjelina.

Simbioza mrežnih stranica i fizičkog muzeja

U MUO-u je 2001. godine postavljeno deset izložbi, održano osam koncerata, dvadesetak promocija te više od tri stotine kreativnih radionica. Kao što mrežne stranice privlače posjetitelje u fizički muzej, tako će i fizički muzej i njegove aktivnosti navoditi korisnike da u potrazi za aktualnim informacijama često vraćaju na muzejske stranice.

Dvojbe

Na početku rada na mrežnim stranicama suočili smo se s nekoliko dvojbi konceptualne i tehničke naravi.

Na koji način koncipirati mrežne stranice? Da li poput *Grupe švicarskih nacionalnih muzeja* doslovce prenijeti arhitekturu muzeja u virtualnu 3D dimenziju i omogućiti posjetiteljima da šecu kroz zgradu i promatraju predmete? Ili se odlučiti za informativni pristup u kojem će stalni postav muzeja biti tek izuzetno važan dio sadržaja stranica. Iz nekoliko razloga odlučili smo se za ovaj drugi pristup. Prvo, postavljanje virtualnog muzeja na internet zahtijeva puno više vremena i ljudi. Zatim, za pregled takvih stranica potrebna su i jaka korisnička računala. Na kraju, takve stranice nisu dovoljno fleksibilne pa je u njih teže uklopiti ostale informacije koje smo željeli ponuditi.

Dvojba vezana uz tehničke zahtjeve odnosila se na tehnološku razinu stranica tj. da li stranice izvesti s najsofisticiranijim ili pak najelementarnijim alatima. Problem je korištenja vrhunske tehnologije (npr., *Flasha*) što ona još uvijek nije postala standard na većini računala pa bi mnogim potencijalnim posjetiteljima stranice ostale nedostupne. S druge strane, jednostavne, ogoljele stranice vizualno su dosadne i teško bi zadržale zanimanje posjetitelja. Zato smo se odlučili za srednji put i iskoristili većinu alata koji su danas dio standardnih internetnih programa (*Frames*, *Javascript*). Na sličan način pristupili smo dvojbi o rezoluciji ekrana kojoj ćemo prilagoditi stranice. Danas na tržištu postoje ekrani od 15", 17" ili 19" (pa i veći). Prvih je sve manje, posljednjih još nema mnogo, pa smo se odlučili za rezoluciju prilagođenu ekranima od 17" koji osvajaju tržište malih korisnika.

Način rada

Stranice su MUO-a *velike stranice*. Prema J. P. Bowenu (Time for renovations : a survey), spadaju u grupu od 100 do 500 stranica, kojoj pripada 18% svjetskih muzeja.

Zbog količine podataka i mogućnosti stalnog preispitivanja, testiranja i promjena, rad smo podijelili u sedam faza:

- **faza I:** na izradi *koncepta* sudjelovali su stručnjaci iz raznih odjela (kustosi, pedagoginja, marketing, PR, informatičar, ravnatelj)
- **faza II:** *prvi layout* izrađen u grafičkom, vektorskom programu, prezentiran radnoj grupi, otklanjanje problema, *drugi layout* u grafičkom, vektorskom programu, prezentiran svim stručnim djelatnicima, otklanjanje problema
- **faza III:** *rad na stranicama u HTML-u*
- **faza IV:** *interno testiranje* – provjera točnosti podataka, “punjenje” stranica
- **faza V:** *stavljanje stranica na poslužitelj*
- **faza VI:** dopune, izmjene, npr. tražilica, *inačica*
- **faza VII:** vidi **fazu I** - vjerojatan potpuni redizajn za 2-3 godine (zbog promjene tehnologije i povratnih informacija korisnika)

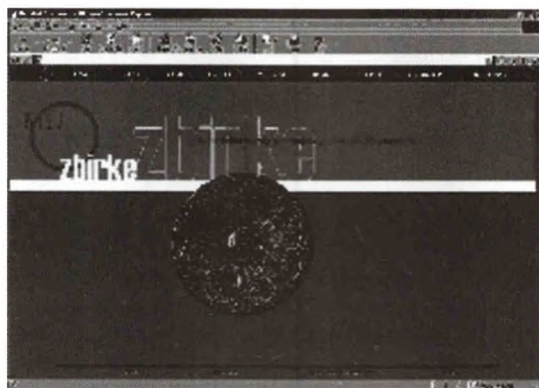
Otvaranje Muzeja javnosti: www.muio.hr

Stranice MUO-a otvaraju se stranicom *Aktualno*. To je uvodna stranica koja izlistava informacije o događanjima u Muzeju koje se često mijenjaju i upućuje na osnovne informacije o njegovu radu. Na njoj se nalazi i osnovni navigacijski okvir s devet glavnih poglavlja.

O *Muzeju* je poglavlje koje pobliže opisuje način rada Muzeja, nudi opširnije informacije o povijesti zgrade, osnivačima i postavima. Pobliže su opisane Muzejske službe - od restauratorskih radionica do arhiva. Ovdje se nalaze i osnovne informacije o radnom vremenu i osobama za kontakt.

Poglavlje *Zbirke* daje informacije o svim muzejskim zbirkama. Svaka zbirka predstavljena je kraćim tekstom i s nekoliko predmeta, prema izboru kustosa - voditelja. Uz tipične muzejske zbirke, u ovom poglavlju predstavljena je Zbirka Anke Gvozdanović, Muzejska knjižnica i arhiv.

Poglavlje *Izložbe* otvara se aktualnom izložbom te opširnom građom o njoj (informacije o autoru i izložbi, izbor predmeta i sl.). Ovo poglavlje sadrži i slične informacije o prošlim izložbama kao i najavu novih izložbi.

Edukacija je poglavlje čiji će se sadržaj odrediti u suradnji s našom muzejskom pedagoginjom. Ovdje će se nalaziti obavijesti o kreativnim radionicama, stručnim vodstvima te zajedničkim akcijama s drugim hrvatskim muzejima. Također, prikazat ćemo radove ostvarene u prošlim kreativnim radionicama.

MUO škrinja skriva poslastice za korisnike - razglednice, *screensavere*, čestitke. Ovdje su predstavljena i muzejska izdanja tekuće i prethodne godine, te stručni članci naših djelatnika. U *Škrinji* se nalazi i izbor poveznica na ustanove s kojima surađuje Muzej.

Poglavlje *Događaji* daje aktualne informacije o promocijama, koncertima, okruglim stolovima i sličnim događanjima u Muzeju. Tu je i pregled događaja prošlog mjeseca kao i najava budućih događanja.

MUO shop predstavlja proizvode koji se mogu kupiti u našem dućanu - od replika i suvenira do naših publikacija.

Poglavlje *Marketing i PR* daje informacije važne novinarima te postojećim i budućim klijentima našeg Muzeja. Obuhvaća tiskovnu građu namijenjenu novinarima, informacije o našim pokroviteljima, usluge najma prostora i organizacije događanja i slično.

Posljednje poglavlje - *Baze podataka* sadržavat će podatke iz raznih datoteka Muzeja - fundusa, fototeke, hemeroteke, dokumentacije izložbi.

Budućnost mrežnih stranica

Kako će se razvijati naše stranice u daljoj budućnosti? Mada je prognoziranje nezahvalno, prema već postojećim trendovima u svijetu neke naznake budućnosti već se mogu očitati:

– *povezivanje ustanova i stvaranje zajedničkih baza podataka*

Ovaj fenomen posebno bi se odrazio na kvalitetu edukacije pri *učenju na daljinu* te u suradnji sa školama.

Slične su projekte već pokrenule velike svjetske ustanove. Takav je, primjerice, međunarodni projekt www.fathom.org vrijedan, navodno, osamdeset milijuna dolara. Američki su partneri Columbia University, New York Public Library i Smithsonian's National Museum of Natural History. Oni će združiti snage s britanskim partnerima Cambridge University Press, British Library, te London School of Economics and Political Science. Također će se priključiti sljedeće ustanove: britanski Natural History Museum, Victoria and Albert Museum, Science Museum te University of Chicago, American Film Institute, RAND – trust mozgova za istraživanje i razvoj, Woods Hole Oceanographic Institution i University of Michigan. Cilj je "vrhunska stranica za znanost i obrazovanje na webu ... te predstavljanje najkvalitetnijih javnih sadržaja i tečajeva za sveučilišta, knjižnice i muzeje o najrazličitijim profesionalnim, kulturnim i muzejskim temama."

Naravno, za takvo što potrebno je dostići i određenu razinu razvoja u Hrvatskoj, budućnost u kojoj će računala biti uobičajeno pomagalo u edukaciji.

– *veća interakcija javnosti i muzeja*

Pojam interakcije na mrežnim stranicama često se pogrešno upotrebljava. Većina stranica na internetu još uvijek nije u pravom smislu interaktivna. Korisnici, istina, mogu birati koje će sadržaje gledati ili čitati, no još uvijek ne mogu sudjelovati u njihovu stvaranju ili reagirati na njih.

Na pravim interaktivnim stranicama organiziraju se predavanja uživo, okrugli stolovi i debate u kojima sudjeluju i sami korisnici.

– *dodatne izložbe koje neće biti postavljene u stvarnom muzeju*

Mrežne stranice muzeja nude neafirmiranim umjetnicima ili dizajnerima alternativni prostor za izlaganje svojih projekata.

Problemi

Pred nama je još uvijek mnogo otvorenih pitanja. Na neka, kao i većina organizacija prisutnih na internetu, još uvijek tražimo odgovore:

– *privlačenje korisnika na stranice (virtualna i "stvarna" promocija)*

Koje su to hrvatske i strane mrežne adrese koje posjećuju naši potencijalni korisnici? Prema istraživanju J. P. Bowena (Time for renovations : a survey),

korisnici većinom na muzejske stranice dolaze preko poveznica s drugih stranica, a mnogi stranice nalaze slučajno. Internetne oglase o našim stranicama treba mudro smjestiti u virtualan prostor.

– *zaštita vlasništva*

Na koji način zaštititi intelektualno vlasništvo? Kako spriječiti krađu fotografija sa stranica, kako zaštititi tekstove naših djelatnika?

– *ažurnost podataka*

Mislimo da će se svi korisnici interneta složiti s tim da su neažurirane stranice jedna od pojava koja najviše frustrira. Ako se nađete na stranici na kojoj je navedeno da je “pred nama uskoro proslava novog milenija”, vjerojatno ćete kao i mi pobjeći glavom bez obzira. I nećete se vratiti.

Stranice bi trebalo ažurirati barem jednom mjesečno, a neke dijelove i češće. Međutim, 23,9% muzeja ažurira ih jednom tjedno, a 27,3% jednom mjesečno (J. P. Bowen. Time for renovations : a survey). Dodatno opterećenje predstavlja dvojezična stranica u kojoj sve podatke treba ažurirati dva puta.

“Internet je kao brošura, samo što je jeftiniji?”

Na kraju bismo se voljeli obračunati s još jednom velikom zabudom. Kvalitetne internetne stranice više nisu brošura na ekranu. Počele su život na taj način, kao što je i televizija počela imitacijom postojećeg medija – kazališta. Prvi televizijski programi prenosili su doslovce kazališne predstave, s kazališnom scenografijom i fiksnom kamerom, dok nisu otkrivene mogućnosti i zakonitosti novog medija.

Brošure su linearne i fiksne. Zastarjele su čim su tiskane. Internet je živ medij, zahtijeva stalnu promjenu sadržaja, nelinearno povezivanje raznih sadržaja i tema.

Internetne stranice, nažalost, nisu jeftinije od brošura. Za brošuru treba odjednom isplatiti veću količinu kuna, no dugoročno gledajući, kvalitetne internetne stranice zahtijevaju poprilično ulaganje. Tu je velik angažman pojedinaca i ogroman broj utrošenih sati - prvo na izradu, zatim na održavanje.

Internet nudi muzejima zaista fantastične mogućnosti pri otvaranju javnosti no ujedno postavlja i velike zahtjeve. Stoga u ovu novu avanturu treba ući s vrlo jasno postavljenim ciljevima i očekivanjima.

PRILOG 3

NOVI ŽIVOT STAROG KATALOGA

Juraj Lokmer, Lea Lazzarich
Sveučilišna knjižnica, Rijeka

Katalozi su ključ za traženje naslova u knjižnicama, vodiči po širokom spektru knjižničnih informacija. Oni su i dragocjen pokazatelj kvalitete fonda, svega sačuvanog i naslijeđenog u bogatoj kulturnoj baštini knjižničnog depozitorija. Postoje fondovi koji svojom strukturom, sadržajem i kvalitetom govore o važnosti knjižnice, impresioniraju korisnike, ali i knjižnicu dovode u ozbiljan položaj. Takva je, sređena, jedinstvena i za Rijeku od iznimne važnosti, zbirka *Biblioteca civica* u riječkoj Sveučilišnoj knjižnici. Zbirka je pod tim imenom formirana 1892. godine. Sadrži dio fonda stare Isusovačke gimnazije, odnosno javne gimnazijsko-gradske knjižnice i darovnice brojnih riječkih obitelji. Fond zbirke ima oko 13.000 svezaka, odnosno 10.000 naslova, a 70% fonda izdanja su tiskana do 1835. godine. Od 1922. do 1948. godine izrađeni su i vođeni katalozi na listićima prema pravilima Središnje nacionalne knjižnice u Firenzi. Knjižnica je time u cijelosti sređena, a izrađeni su abecedni i predmetni katalog u obliku knjižica, svešćića koji sadržavaju tiskane formulare ispisane čitkim rukopisom. Svaka knjižica ima posebne korice i smještena je u odgovarajuće pretince drvenog ormara. Jezik je kataloga talijanski. Katalozi su vrlo pomno vođeni i s obzirom na pravila u izradi kataloga danas su lako pretraživi, s dobrim sustavom jedinstvenih odrednica. Posebno je dragocjen predmetni katalog. Potencijalni korisnik koji nije dobar poznavatelj riječke povijesti, a zainteresiran je za neko područje lako se može snaći pomoću predmetnih odrednica. Nažalost, u predmetnom katalogu tijekom vremena, najvjerovatnije prije dvadesetak godina, nestala su dva svešćića: *Fiume* i *Magyar*. Time je puno izgubljeno, jer su oni objedinjavali predmetna područja koja su se mogla pretraživati bez posebnog poznavanja autora. Važno je ovdje napomenuti da su ta dva kataloga jedini putokaz i vodič kroz naslove starog fonda. Ukoliko nestane svešćić naslova, vrlo je vjerojatno da se ti naslovi nikada neće tražiti. Primjera radi, nedavno je na policama starog fonda pronađen svešćić koji je objedinjavao građu pod predmetnicama: *fascismo*, *Hitler*, *Mussolini*. Očito su, najvjerovatnije nakon pada Italije krajem 1943., iz kataloga povučeni listići koji su bilo autorom bilo predmetnicom ukazivali na građu koja bi iz tog kuta gledanja mogla biti sporna. Knjige, međutim, nisu povučene s polica i danas se nalaze u fondu, ali je činjenica da ih nitko nije zatražio niti koristio jer u katalogu ne postoji listić. Imajući u vidu važnost ovog kataloga i činjenicu da su dva svešćića već nepovratno izgubljena, te želeći ga sačuvati za buduće generacije, Knjižnica je odlučila zaštititi katalog od fizičkog korištenja i bilo kakve daljnje zlouporabe. Uz to, čitav je fond zbirke 1989. godine proglašen kulturnim dobrom.

Katalog je bio smješten u prostoru profesorske čitaonice, potom u velikoj čitaonici i na kraju u informacijskoj službi. Korisnik je do kataloga dolazio sam, a kasnije na poseban zahtjev i pod nadzorom knjižničara-informatora. Ovdje se jasno otvara pitanje nije li katalog putokaz po knjižnom fondu i nije li zbog te svoje funkcije

trebao biti dostupan svima, odnosno koliko je opravdano katalog izolirati i koristiti pod nadzorom. Informacija mora biti javno dostupna i ne smije se ograničavati. To vrijedi i za informacije o fondu zbirke. S druge pak strane, kožnati uvez i svešćići imaju svoj vijek trajanja i uskoro bi katalog mogao postati neuporabljiv u fizičkom smislu. Stoga ga je svakako potrebno sačuvati i zaštititi zbog njegove već izražene funkcije kulturnog dobra, ali i koristiti zbog cjelokupne preglednosti fonda, te učiniti dostupnim svima: korisnicima knjižnice kao i onim potencijalnim, udaljenim korisnicima.

Zaštita kataloga

Knjižnica se duže vrijeme bavila zaštitom kataloga i njezinim mogućnostima. Tako je INA d.d. INDOK Rijeka 1997. godine, prigodom obilježavanja 370. godišnjice osnivanja i kontinuiranog rada Sveučilišne knjižnice Rijeka, poklonila kao iznimno vrijedan dar mikrofilmirani katalog zbirke *Biblioteca civica*. Mikrofilmirani katalog korisnici nisu dobro prihvatili. Otežali su se uvjeti pretraživanja budući da je za provjeru naslova bilo potrebno zatražiti mikrofilm, znati ga pregledati i dobiti podatak o signaturi knjige koja tek treba biti donešena. Put traženja time se produljio no, s druge strane, elektroničko okruženje već je postalo realnost.

Činjenica koja se sama nametnula, a svakako je višestruko prihvaćena u knjižničarskim krugovima jest obrada cjelokupnog fonda zbirke u programu CROLIST i postavljanje na mrežu. To je zacijelo prihvatljivo i opravdano razmišljanje koje će u konačnici i biti jedino razložno. No u našim uvjetima te s obzirom na veličinu fonda to bi otprilike bio petogodišnji rad najmanje jednog iskusnog bibliotekara, poznavatelja stare knjige i trošak od nekoliko stotina tisuća kuna.

Kako izbjeći klasičnoj zamci: ne zatvoriti se u godine rada, već dati pravodobnu i kvalitetnu informaciju ne dovodeći u pitanje kvalitetu poslovanja? Gledajući plošno, potrebno je omogućiti korisniku dostupnost informacije putem kataloga starog fonda, zaštititi katalog od fizičkog oštećenja, dati brzu i kvalitetnu informaciju u elektroničkom okruženju i popularizirati korištenje i te zatvorene ali začudne zbirke koja pruža velike mogućnosti istraživanja i znanstvenog propitivanja.

Koristeći svojstva starog kataloga kao što su ujednačen izgled listića, način unosa i sadržaj podataka te zadovoljavajuća razina sadržaja bibliografskih zapisa, implementirali smo ga u elektroničko okruženje digitalizacijom (skeniranjem) teksta odnosno sadržaja svakoga pojedinoga kataložnog listića. Pritom je izrađen odgovarajući mrežni softver za pretraživanje kataloga na jednak način kako se pretraživao i fizički: po autoru i po predmetnici.

Metodom *outsourcing* na osnovi višegodišnje dobre suradnje s tvrtkom Mikrokoop iz Varaždina, koja dobro poznaje knjižničarsku problematiku, izrađena je elektronička inačica starog kataloga.

Tako obrađeni katalog odnosno kataloge (autorski i predmetni) postavili smo na mrežni poslužitelj koji omogućuje njihovo pretraživanje na stranicama Sveučilišne knjižnice Rijeka (<http://svkri.hr>) gdje je uz elektronički katalog općeg fonda knjižnice postavljena ikona za skenirani katalog zbirke u obliku pečata iz vremena njezina nastanka krajem 19. stoljeća. Softver je veoma jednostavan za uporabu i svakako

dostupan svim korisnicima, aktivnim i potencijalnim, u pretraživanju riječke knjižne baštine 19. stoljeća.

Odjeci

Trošak za taj opseg posla daleko je manji od predviđenog za obradu cjelokupnog fonda u programu CROLIST. Postupak skeniranja trajao je mjesec dana pa je vrijeme potrebno za prelazak od fizičke do mrežne uporabe kataloga svedeno na minimum. Dobivena je zadovoljavajuća razina pretraživosti fonda po autorima i postojećim predmetnim odrednicama, a podaci se opsegom ne razlikuju mnogo od podataka sadržanih u programu CROLIST. Postignuta je optimalna zaštita starog kataloga koji je sada u cijelosti smješten u spremištu zbirke. Cjelokupan projekt završen je bez izravnog rada vlastitih zaposlenika što je velika ušteda na logistici kao i na sredstvima.

Zaključak

Osnovna informacija o sadržaju i strukturi starog fonda postala je dostupna svima što i jest njezina primarna funkcija. Knjižnica je štedeći sredstva u kratkom roku ponudila novu i kvalitetniju uslugu. Otvorene su daljnje mogućnosti korištenja izvora i informacija potrebnih za nova istraživanja. Time je udahnut nov život starom katalogu. Put iznalaska rješenja veoma je jednostavan: primijeniti najbolju metodu u trenutnim uvjetima, s malo sredstava i bez dodatnog pritiska na djelatnost osigurati kvalitetnu i brzu informaciju. To je i poslanje knjižnice. Ovime se potvrđuje izreka starih Latina: dvostruko daje onaj tko brzo daje. Svakako je bitno naglasiti da elektroničko okruženje i brz protok informacija dovode knjižnicu pred tržišnu utakmicu: nametnuti se i privući korisnike dobrom, brzom i kvalitetnom informacijom. Dobiti nešto bolje i kvalitetnije korištenjem rada starih te primjenom novih tehnologija i rješenja u duhu vremena, spada u napore koje knjižnice čine i činile su u svom povijesnom hodu. Nalazimo se pred novim izazovima i potrebno ih je prihvatiti. Bude li se katalog zbirke *Biblioteca civica* više koristio te bude li učinkovit, lakše dostupan, prepoznatljiv i vitalan u mrežnom okruženju, možemo reći da je njegov novi život opravdan.

PRILOG 4

UNIVERZALNA DECIMALNA KLASIFIKACIJA REVIZIJA/REKLASIFIKACIJA I KONKORDANCIJE KLASIFIKACIJSKIH PODATAKA U ONLINE BIBLIOGRAFSKOJ BAZI PODATAKA¹ NA PRIMJERU SKUPINE 2 RELIGIJA I TEOLOGIJA

Maja Cvitaš
HIDRA, Zagreb

Jelica Leščić
Knjižnica HAZU, Zagreb

Uvod

Rad je nastavak prethodno objavljivanih priopćenja o Univerzalnoj decimalnoj klasifikaciji u online inačici kojima se željelo raspraviti moguće uspostavljanje suvremenoga sustava sadržajne obrade kao integriranoga sustava² - sustava koji se temelji na općeprihvaćenoj klasifikacijskoj shemi koja ima razrađene i verificirane sve teorijske i praktične instrumente (klasifikacijske tablice, priručnik/smjernice za primjenu, publikaciju koja prati izmjene, dopune i revizije klasifikacijske sheme) za svoju dosljednu, utemeljenu i mnogostruku primjenu (izrada klasifikacijskih podataka i, temeljem njih, predmetnih odrednica i, putem njih, pretraživanje svih vrsta/izvora informacija i bibliografskih baza podataka).

Ne manje zanimljivo jest i područje sadržajne obrade specijalnih zbirki³ razmotreno s aspekta svrhovite primjene Univerzalne decimalne klasifikacije kao mogućeg učinkovitog pomagala za sadržajnu obradu/pretraživanje, riječju organizaciju znanja i specijalnih knjižničnih zbirki i mrežnih izvora informacija.

Ovaj se rad bavi postupcima revizije i reklasifikacije klasifikacijskih podataka u online bibliografskoj bazi podataka i s tim povezanom potrebom izrade konkordancija između prethodnih i novih klasifikacijskih sustava i/ili klasifikacijskih shema pojedinih predmetnih/stručnih područja.

S (poslovnom) odlukom o tome kako postupiti u tim slučajevima susreću se brojne knjižnice, a rad prikazuje jedan od mogućih postupaka.

¹Odnosi se na bibliografsku bazu podataka HAZUKS, središnje knjižnice Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

²Leščić, J. Suvremeni sustav sadržajne obrade – integrirani sustav. // Knjižničarstvo : glasnik Društva knjižničara Slavonije i Baranje 4, 1-2(2000), 5-9.

³Leščić, J. Univerzalna decimalna klasifikacija : alat za sadržajnu obradu/pretraživanje (i) specijalnih zbirki. // Specijalne knjižnice - izvori i korištenje znanja : zbornik radova / 4. dani specijalnog knjižničarstva Hrvatske, Opatija, 25. i 26. travnja 2002. ; uredila Maja Jokić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003.

Revizija u UDK-u općenito

Široko rašireni klasifikacijski sustavi podliježu kontinuiranoj reviziji. Postupci revizije obuhvaćaju dopune i proširenja pojedinih predmetnih skupina ili njihovu potpunu izmjenu, a zbog stalnog napretka znanosti i/ili promijenjenog pristupa pojedinim predmetnim područjima. Revizija se odvija:

- uključivanjem nove terminologije danog područja,
- napuštanjem zastarjele terminologije,
- uvođenjem potpuno nove klasifikacijske sheme za pojedine znanstvene discipline i
- uvođenjem potpuno novih stručnih skupina.

Univerzalna decimalna klasifikacija⁴ ustanovljena je prije više od sto godina, a temelji se na još starijoj klasifikacijskoj shemi,⁵ a njezina analitičko-sintetička svojstva i fleksibilnost omogućavaju joj uspješno prilagođavanje rastu i razvoju znanja. Primjenjiva je ne samo za klasifikaciju novih stručnih/predmetnih područja nego i svih izvora informacija od tradicionalnih, tiskanih, do strojno čitljivih i elektroničkih (digitalni i mrežni izvori informacija: internet, web).

S obzirom na nove potrebe u suvremenoj praksi i zahtjeve za usavršavanjem pretraživanja informacija, urednici sheme sve je više usmjeravaju prema fasetiranom pristupu predmetnim područjima. Fasetirani pristup utemeljio je S. R. Ranganathan koji je 1925. izradio klasifikacijsku shemu poznatu kao *Klasifikacija s dvotočkom* ili fasetna klasifikacija (Colon Classification - CC) kao prvu potpuno analitičko-sintetičku klasifikaciju. Klasifikacija polazi od pet faseta kao pet osnovnih kategorija unutar kojih se mogu svrstati svi pojmovi, a to su: osobna obilježja, tvar, energija, prostor i vrijeme (*personality, matter, energy, space, time* – PMEST). Fasetna analiza postupak je nabiranja mogućih nizova značajki nekog predmeta koje mogu činiti osnovnu klasifikaciju nekog predmeta. Taj je pristup prisutan u svim novijim revizijama sheme UDK-a i temelj je predmetnog pretraživanja na osnovama klasifikacijskoga sustava.

Izmjene i dopune sheme od 1978. donosi godišnja publikacija *Extensions and corrections to the UDC*, najprije kao prijedloge koji podliježu širokoj raspravi unutar stručne javnosti, a zatim kao usvojeni tekst. Prihvaćene izmjene i dopune sheme zatim se uključuju u *Glavnu uputnu datoteku UDK / UDC Master Reference File* koja se od 1992. redovito ažurira s 1. siječnjem. Znatnije izmjene i dopune u UDK-u u proteklom razdoblju doživjele su tablice *općih pomoćnih oznaka*. Neke pomoćne oznake bile su prvotno namijenjene samo jednoj određenoj stručnoj skupini, npr., *Tablica 1k-05 – Opće pomoćne oznake za osobe* prvotno je bila namijenjena samo skupini 3 – *Društvene znanosti*, a *Tablica 1k-03 – Materijali* trebala se koristiti samo u skupini 6 – *Primijenjene znanosti*, ali se obje danas koriste u cijelim tablicama, odnosno, po potrebi, uza sve stručne skupine; izmijenjene su i: *Tablica 1e – Opće pomoćne oznake za mjesto* (uvedene su oznake za novoutemeljene države, razrađena je zemljopisna podjela pojedinih zemalja i dr.) i *Tablica 1c – Opće pomoćne oznake za jezik* (izmijenjene su oznake za pojedine jezike), što se odrazilo na glavne skupine klasifikacijske sheme u kojima ove tablice

⁴Universal Decimal Classification (UDC), 1895., 1. izd. 1904.-1907.

⁵Dewey Decimal Classification (DDC) / Deweyeva decimalna klasifikacija, 1876., 1. izd. 1876.

imaju veću primjenu: skupina 8 – *Jezik i Književnost*, skupina 9 – *Geografija, Biografija, Povijest. Tablica 1d – Opće pomoćne oznake za oblik* također traži promjenu jer treba uključiti strojno čitljive, elektroničke oblike 'dokumenata'. Najnovije velike izmjene uključile su uvođenje nove skupine 004 – *Računalstvo*, a u tijeku je višegodišnji projekt revizije skupine 61 – *Medicina*.

Revizija skupine 2 – Religija. Teologija

U broju 22 publikacije *Extensions and corrections to the UDC* objavljena je, nakon višegodišnjeg rada započetog 1993., potpuno nova shema skupine 2 – *Religija. Teologija*.⁶ Klasifikacijska se shema temelji na 'pet velikih svjetskih religija', a to su: 233 - *Hinduizam*, 24 - *Budizam*, 26 - *Židovska religija*, 27 - *Kršćanske religije* i 28 - *Islam*. Primijenjen je kronologijski pristup, a srodne su religije, na primjer monoteističke, okupljene zajedno. Potpuno nove religije i/ili vjerske zajednice i duhovni pokreti navedeni su posebno iako je jasno da neke od njih, iako 'nove' po vremenu svoga ustanovljenja, imaju svoje korijene u znatno starijim teologijama.

Nova shema skupine nastala je primjenom fasetnog pristupa pri čemu su ustanovljene sljedeće fasete:

(<i>Teorija i filozofija</i>)	Religijski pojmovi i ideje
(<i>Vjerski spisi. Znakovi religije</i>)	Svete knjige. Sveta pisma
(<i>Agensi</i>)	Osobe
(<i>Radnje</i>)	Društvena i obredna praksa i motrišta
(<i>Procesi</i>)	Razvitak, povijest pojedinih religija, međureligijski odnosi
(<i>Dijelovi</i>)	Vjerske organizacije, udruge, redovi, sekte i pokreti
(<i>Vrste</i>)	Religije po različitim karakteristikama, npr., ortodoksne, liberalne, monoteističke
(<i>Entiteti, sustavi</i>)	Pojedine religije i vjere. ⁷

Glavne tablice sastoje se od brojeva UDK-a za glavne svjetske religije, a jedna tablica *pomoćnih brojeva* koji počinju crticom (-...) nabraja pojmove zajedničke svim religijama, pa se, shodno tomu, i primjenjuje u cijeloj skupini. Tako je svaku religiju moguće potpuno jednako izraziti, a obuhvaćeni su pojmovi ugrubo usporedivi u raznim religijama s istom pomoćnom oznakom. Na taj je način omogućen ravnomjeran pristup religijsko-teološkim pitanjima svake pojedine religije.

Nova je shema skupine sljedeća:

⁶Prvi pokušaj revizije klasifikacijske sheme ove skupine objavljen je kao prijedlog u *Extensions and corrections to the UDC* 15(1993).

⁷McIlwaine, Ia C. *Universal Decimal Classification : a guide to its use*. 2nd ed. The Hague : UDCC, 2000. Str. 257.

2 Religija. Teologija

Pomoćni brojevi s -

- 2-1 Filozofija i teorija religije. Teologija
- 2-2 Pisani religijski spomenici⁸
- 2-3 Vjerske osobe
- 2-4 Vjersko djelovanje
- 2-5 Bogoštovlje i obredi
- 2-6 Religijski procesi
- 2-7 Crkvena organizacija i uprava
- 2-8 Vrste religija
- 2-9 Povijest religija, vjera

Glavni brojevi

- 21 Prehistorijske religije
- ...
- 22 Religije Dalekog Istoka
- 221 Kineske religije
- ...
- 23 Religije Indijskog potkontinenta
- 233 Hinduizam
- ...
- 24 Budizam
- ...
- 25 Drevne religije
- ...
- 26 Židovska religija
- ...
- 27 Kršćanske religije
- ...
- 271/279 Kršćanske crkve
- 271 Istočne kršćanske crkve
- 272/273 Katoličke crkve
- 272 Rimokatolička crkva
- 273.2 Starokatolička crkva
- 273.4 Anglikanska crkva
- 274/278 Protestantske crkve
- ...
- 279 Ostali kršćanski pokreti i crkve
- ...
- 279.123 Evangelička crkva
- ...
- 28 Islam
- ...
- 29 Suvremeni duhovni pokreti
- ...

⁸Izvorno: Evidence of religion.

- 27-9"01/07"-284 Patristika⁹
- 27-9"01"TER Tertulijan
- 27-9"02"ORI Origen

Kroz tablice se u 'primjerima kombinacije' upućuje na mogućnost korištenja dvotočke (...) kao simbola za povezivanje pojmova iz ove skupine s pojmovima iz neke druge glavne skupine u tablicama, a za potrebe preciznog označavanja sadržaja publikacije. Na primjer:

- 27-528:001.4 Liturgijski jezik
- 27-528-276.63:535.6 Liturgijske boje
- 27-67:27-772.7 Odnos kršćanskih i nekršćanskih religija
- 27-725:37 Obrazovanje svećenika
- 272-662:3 Utjecaj Katoličke crkve na društvo

Implementiranje revidiranih tablica i reklasifikacija¹⁰

S obzirom na to da se tekst sheme uglavnom nije mijenjao, nije se mijenjao niti sadržaj polja 250 u postojećim *normativnim zapisima*.¹¹ Novi broj UDK-a unosi se u polje 251, a dosadašnji, s uvodnim izrazom: 'Prethodni broj UDK-a' u polje 330, pa se reklasifikacija odvijala samo na razini normativnoga zapisa.

Primjeri

[2]
Religija i teologija
Religion, theology

SN: Klasifikacijska shema usklađena s: *Extensions & corrections to the UDC* 22(2000), 81-142.

SN: Prethodni stručni broj: XX-B-7, XXIII-56

SN: Izvor termina: Rebić, A. Mali religijski rječnik. Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1996.; Biblijski leksikon. Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1996.; Rječnik biblijske teologije. 4. izd. Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1993.

UF: Teologija i religija

UF: Theology, religion

RT: 122/129 : Metafizički pravci : Id. 1228

RT: 322 : Država i crkva : Id. 258

⁹Dijeli se po stoljećima, a zatim po abecedi.

¹⁰Projekti reklasificiranja/retrospektivne konverzije klasifikacijskih podataka opisani su u stručnoj literaturi, na primjer: Patie, Ling-yuh W. (Miko). Reclassification revisited : an automated approach. // *Cataloging and classification quarterly* 19, 3-4(1995), 183-193; Kgosiemang, Rose Tiny. Retrospective conversion : the experience at the University of Botswana Library. // *Cataloging and classification quarterly* 28, 3(1999), 67-94; Lewis, Nancy. An automated reclassification project at the University of Kentucky. // *Cataloging and classification quarterly* 28, 4(1999), 117-134.

¹¹Temeljem: UNIMARC/A, CDS/ISIS; normativna datoteka – datoteka preglednih klasifikacijskih/predmetnih jedinica; normativni zapis: zapis pregledne klasifikacijske/predmetne jedinice u normativnoj datoteci.

RT: 348 : Crkveno pravo : Id. 1915

RT: 1 : Filozofija : Id. 1040

Primjer 1. Normativni zapis

[272]

Rimokatolička crkva

Roman Catholic Church

SN: Prethodni broj UDK-a: 282

UF: Zapadna kršćanska crkva

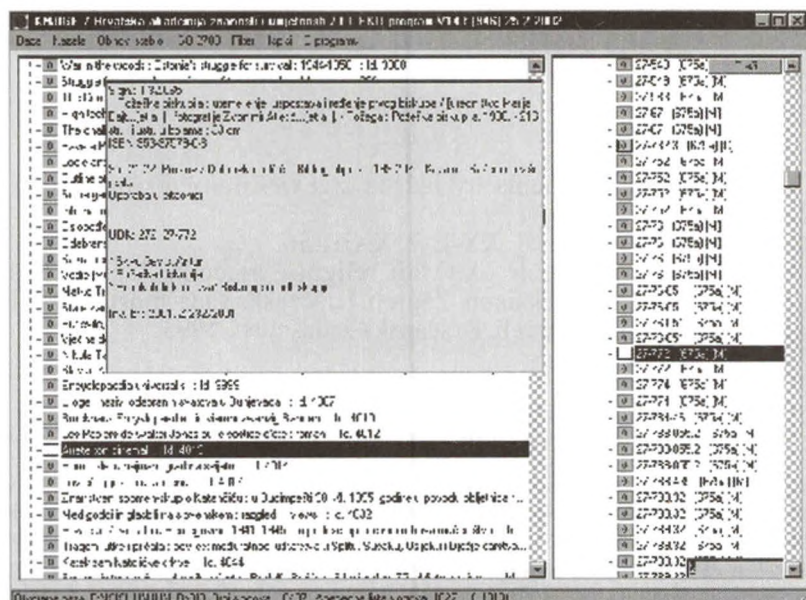
UF: Kršćanska crkva, zapadna

UF: Western church

BT: 272/273 : Katoličke crkve : Id. 6681

Primjer 2. Normativni zapis

Bibliografski se zapisi nisu mijenjali, odnosno nije se prišlo reklasifikaciji postojećeg fonda obuhvaćenog ovom skupinom. Pretraživanje, putem normative datoteke, omogućeno je i po do sada korištenim i po novim brojevima, jer se pretražuje cijeli zapis. Pri pretraživanju po ranije korištenim brojevima UDK-a kao odziv dobivaju se jedinice vezane na njih, a u normativnoj bazi podataka oni vode na novi broj UDK-a.

Zapis u bibliografskoj bazi podataka¹²

¹²Lijevi stupac: bibliografski zapisi u kronologijskom redosljedu; desni stupac: kazalo oznaka UDK-a, skupina 2; prikaz zapisa u obliku kataložnog listića.

Izrada konkordancija

Knjižnice se susreću s potrebom izrade konkordancija pri reklasifikaciji i/ili retrospektivnoj konverziji svojih klasifikacijskih podataka.¹³

U Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti izrađena je konkordancija¹⁴ između stručnog kataloga do 1985.,¹⁵ znači do uvođenja klasifikacijske sheme UDK-a i suvremenog rasporeda po UDK-u. U stručnom katalogu do 1985. stručna skupina 2 Religija. Teologija nalazi se podijeljena u dvije glavne skupine:

skupina XX Društvene znanosti

⇒ B Filozofija

⇒ 7 Filozofija religije, teologija. Vjerska pitanja i vjerska književnost

oznaka: XX-B-7

i

skupina XXIII Povijest

⇒ 56a Mitologija opća

⇒ 56b Povijest pojedinih vjera i crkava kršćanskih

⇒ 57 Povijest pojedinih vjera osim kršćanskih

oznake: XXIII-56a

XXIII-56b

XXIII-57

¹³S tim se zahtjevom susrela i Nacionalna u sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Za potrebe projekta retrospektivne konverzije kataložnih podataka bilo je potrebno provesti i reklasifikaciju, odnosno stručne oznake postojećega klasifikacijskog sustava zamijeniti klasifikacijskim oznakama UDK-a. U tu je svrhu izrađena konkordancija između zatečenih stručnih oznaka klasifikacijskog sustava kojeg je 1912. godine izradio Velimir Deželić i stručnih oznaka UDK-a. Stručni sustav V. Deželića zamijenio je klasifikacijsku shemu koju je izradio njegov prethodnik I. Kostrenčić. Deželićeva shema imala je na prvoj razini podjele velika slova abecede kojima je označeno 15 glavnih stručnih skupina, a koja se pri klasifikaciji grade nisu koristila. Na drugoj razini podjele stručne su skupine označene arapskim brojevima 1-500, a na trećoj razini podjele koristila su se mala slova abecede i/ili arapski brojevi, na primjer: 1. razina podjele: B Teologija; 2. razina podjele: 31-50b Religija, teologija. Uz pojedine skupine koristila se napomena: abecednim redom, te označitelji u okruglim zagradama (...), koji su sužavali opseg pojma (riječ i/ili datum), na primjer: 147 Povijest hrvatska (Bosna) (do 1868.).

¹⁴Izvorno, konkordancija je abecedno kazalo cijelog vokabulara jednog teksta ili tekstova; u automatskom indeksiranju znači abecedno kazalo riječi u dokumentu, a svaka je riječ jedinica u kazalu (prema: International encyclopedia of information and library science. London [etc.] : Routledge, 1997. Str. 86.

¹⁵Stručni raspored Akademijine Knjižnice nastao je po uzoru na stručni raspored Sveučilišne knjižnice, ali su u njemu načinjene izmjene zbog potreba fonda Knjižnice. Temelj se na klasifikacijskoj shemi Kongresne knjižnice u Washingtonu (Library of Congress Classification – LCC), a razmišljalo se i o uvođenju Deweyeve decimalne klasifikacije. Shema klasifikacijskog sustava u uporabi do 1985. godine obuhvaćala je 25 glavnih skupina označenih rimskim brojevima. To je bila prva razina podjele. Slijede glavne skupine – podskupine – abecedna i/ili kronologijska podjela. Pojedina predmetna područja unutar glavnih skupina označena su velikim slovima abecede, a podskupine unutar pojedinih skupina označavane su arapskim brojevima. Podjela unutar podskupina moguća je uporabom malih slova abecede. Uvrštavanje slijedi stručni, kronologijski i abecedni raspored tj.

Konkordancija je, znači, povezala skupinu UDK-a

Religija. Teologija	2	sa skupinom	XX-B-7
Povijest kršćanskih religija	27-9	sa skupinom	XXIII-56b
Povijest nekršćanskih religija	21/26 i 28/29	sa skupinom	XXIII-57
Mitologija	2-264	sa skupinom	XXIII-56a

Konkordancija preostalih skupina provedena je na razini podjele na temeljna predmetna/stručna područja izražena odgovarajućim brojevima UDK-a. To korisniku bibliografske baze podataka olakšava uporabu/pretraživanje i stručnog kataloga do 1986. godine u kojemu su pohranjeni podaci o značajnoj i u istraživačkom radu potrebnoj znanstvenoj i stručnoj literaturi,¹⁶ a kasnije će pojednostavniti retrospektivnu konverziju starijih kataložnih zapisa.

LITERATURA

Badalić, J. Povodom preuređenja Knjižnice Jugoslavenske akademije. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 1, 1-3(1950), 119-126.

Extensions & corrections to the UDC 21(2000), 81-116.

Jurić-Vukadin, Lidija; Lidija Barić; Irena Kolbas. Pregled glavnih izmjena i dopuna u UDK u razdoblju od 1991. do 1996. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 39, 3-4(1996), 164-169.

Kgosiemang, Rose Tiny. Retrospective conversion : the experience at the University of Botswana Library. // Cataloging and classification quarterly 28, 3(1999), 67-94.

Leščić, J. Suvremeni sustav sadržajne obrade – integrirani sustav. // Knjižničarstvo : glasnik Društva knjižničara Slavonije i Baranje 4, 1-2(2000), 5-9.

Leščić, J. Univerzalna decimalna klasifikacija : alat za sadržajnu obradu/pretraživanje (i) specijalnih zbirki. // Specijalne knjižnice - izvori i korištenje znanja : zbornik radova / 4. dani specijalnog knjižničarstva Hrvatske, Opatija, 25. i 26. travnja 2002. ; uredila Maja Jokić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003.

glavna skupina - podskupina 1 (veliko slovo abecede) - podskupina 2 (arapski broj) – podskupina 3 (arapski broj i malo slovo abecede) – abecedni redoslijed (za imena osoba, nazive zemalja i dr.), na primjer: XXII-23-3a Filologija – Hrvatski jezik – Gramatike u hrvatskom jeziku. Sve podjele nisu prisutne u svim glavnim skupinama, nego samo tamo gdje je to bilo porebno s obzirom na opseg fonda, a kroz tablice se javljaju napomene koje uvode u sadržaj njihove razrade, na primjer, u skupini III-Geografija uvodna napomena '*Geografsko i prirodoslovno opisivanje pojedinih zemalja*' uvodi podjelu III-D Europa, III-E Sjeverna i istočna Europa itd. U pojedinim odjeljcima klasifikacijske sheme klasifikatori su razradili glavnu shemu za potrebe preciznijeg klasificiranja građe o hrvatskoj kulturi, povijesti, geografiji itd.

¹⁶Kao što je ranije navedeno, konkordancija prethodnih i novih brojeva UDK-a provedena je na razini normativne datoteke.

Lewis, Nancy. An automated reclassification project at the University of Kentucky. // Cataloging and classification quarterly 28, 4(1999), 117-134.

McIlwaine, Ia C. Universal Decimal Classification : a guide to its use. 2nd ed. The Hague : UDCC, 2000. Str. 249-260.

Patie, Ling-yuh W. (Miko). Reclassification revisited : an automated approach. // Cataloging and classification quarterly 19, 3-4(1995), 183-193.